

несвободи ДКВС та уповноважених органах з питань пробації України та уповноважених органах з питань пробації шляхом застосування загальнонаукових та спеціально кримінологічних методів з метою розробки комплексних науковообґрунтованих заходів запобігання злочинності в пенітенціарній сфері.

3. Вважаємо, що ефективність використання методологічних підходів дослідження злочинності в пенітенціарній сфері має бути детально описано вченими, оскільки їх позитивна сутність і технології застосування мають стати надбанням інших вітчизняних вчених різних галузей права, кримінології, соціології, психології та педагогіки.

Список використаних джерел

1. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції: постанова Кабінету Міністрів України від 18 трав. 2016. № 343.

2. Михайлик О. Г. Насильство в установах виконання покарань України: м теорія і практика: монографія. Київ ВД «Дакор», 2019. 434 с.

3. Богатирьов А. І. Антикриміногенний вплив на злочинність в місцях несповоди України: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 432 с.

4. Кельман М.С. Методологія як форма мислення і складова культура дослідника: навч. посіб. Для аспірантів та магістрів. Львів, 2017. С. 7, 20

Лисенко Альона Олександрівна,
викладач кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

ДЕТЕРМІНАНТИ, ЩО СПРИЯЮТЬ ВЧИНЕННЮ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ НЕПОВНОЛІТНІМИ

Анотація. Досліджено детермінанти, що сприяють вчиненню насильницьких злочинів неповнолітніми. Розглянуто недоліки у діяльності правоохоронних органів, зокрема органів Національної поліції, які сприяють вчиненню насильницьких злочинів.

Ключові слова: детермінант, насильницькі злочини, домашнє насильство, неповнолітні.

Summary. The determinants contributing to the commission of violent crimes by minors were studied. The shortcomings in the activities of law enforcement agencies, in particular the National Police, which contribute to the commission of violent crimes, are considered.

Keywords: determinant, violent crimes, domestic violence, minors.

Злочинну поведінку детермінує значна кількість факторів, однак усі вони мають різний рівень важливості. Одні з них визначальні у механізмі насильницьких злочинів, інші – другорядні. Ефективність же боротьби із злочинністю, у тому числі насильницькою, залежить від

своєчасного виявлення та врахування усієї сукупності факторів, що характеризують даний вид злочинів.

Щодо насильницьких злочинів, для переважної більшості яких властивий побутовий чи дозвільний характер. Особливо це стосується питань стану сімейно-побутових стосунків, оскільки значна кількість насильницьких злочинів вчиняється саме на їх ґрунті [1, с. 34].

З урахуванням викладеного до найбільш криміногенних для даних злочинів можуть бути віднесені такі види побуту: 1) з типовими систематичними конфліктами у сім'ї; 2) пов'язаний з систематичним пияцтвом, веденням паразитичного способу життя, 3) пов'язаний із споживацькими установками, 4) побут осіб, що відбувають покарання, у тому числі рецидивістів [1, с. 35].

Насильницькі злочинці часто вчиняють злочини під впливом звичайних емоцій, забуваючи про правові вимоги і не відчуваючи внутрішніх вагань між намаганням піти на злочин чи утриматись від нього. Отже, правових знань і розуміння правових приписів далеко не достатньо для запобігання протиправним діям, оскільки вони ще не вичерпують змісту правової культури і ні в якій мірі не можуть вважатися гарантією, що виключає правопорушення. Адже правова культура поряд з пізнавальними включає ще й оцінні (повага до права, впевненість у правильності правових норм) і поведінкові (звичка дотримувати правопорядок, соціально-правова активність) компоненти.

Вчиненню насильницьких злочинів сприяють також недоліки у діяльності правоохоронних органів, зокрема органів Національної поліції. До останніх слід віднести: несвоєчасне реагування працівників на повідомлення про конфлікти; надмірне навантаження на дільничного офіцера, а також працівників інших служб; відсутність належного обліку осіб, від яких, судячи з їх антигромадської поведінки, можна очікувати вчинення насильницьких злочинів; слабкий контроль за поведінкою у побуті та на роботі за особами, які знаходяться під адміністративним наглядом; низький рівень взаємодії між службами і підрозділами органів Національної поліції по боротьбі з даною категорією злочинів; слабка професійна і психологічна підготовленість більшості працівників поліції для ведення запобіжної роботи та ін [2, с. 104].

Серед факторів, що детермінують насильницькі злочини, істотну роль, як показує практика, відіграє жертва злочину, оскільки у ряді випадків остаточне прийняття рішення про вчинення злочину багато в чому залежить від поведінки потерпілого, який своїми необережними, аморальними чи протиправними вчинками може створити криміногенну обстановку і таким чином полегшити настання злочинного результату. Тому при вивченні причин і умов вчинення насильницьких злочинів поряд з уже зазначеними факторами необхідна всебічна та об'єктивна оцінка потерпілого [3, с. 127].

Одним із негативних факторів у боротьбі з насильницькими злочинами є негативна практика запобігання. Категоричні вказівки, що надходять інколи «зверху», про негайне зниження злочинності із

зверненням, як правило, лише до правоохоронних органів, а не до тих, хто повинен забезпечувати усунення причин, нічого крім збитків і формалізму узапобіжній роботі дати не можуть. Адже багато процесів і явищ, що безпосередньо чи опосередковано впливають на злочинність, знаходяться поза правомочністю спеціальних суб'єктів запобігання (органів прокуратури, поліції та суду).

У цьому зв'язку цікаве, на наш погляд, групування обставин мікросередовища, що сприяють неблагополучному формуванню особистості на всіх етапах її розвитку. Це виглядає, так: а) у сім'ї – ненормальна обстановка, розлад, неправильне виховання дітей, егоїзм, антигромадська поведінка батьків тощо; б) у школі – відлив навчання від виховання, пригнічення ініціативи та самодіяльності учнів, слабка дисципліна, неорганізованість дозвілля тощо; в) у колективі – слабка дисципліна праці, культура праці і побуту, небажання брати участь у діяльності колективу, недоліки у діяльності адміністрації тощо; г) у найближчому побутовому оточенні – аморальна поведінка сусідів, особливо у гуртожитку, відсутність культурно-виховної роботи, матеріально-побутові труднощі, вплив осіб, що відбули покарання, систематичне порушення правил співжиття [4, с. 79].

На основі проведеного дослідження, можна виділити наступні групи детермінантів, що сприяють вчиненню насильницьких злочинів неповнолітніми:

а) причини та умови загального характеру, які породжують як всю злочинність в цілому, так і злочини неповнолітніх, зокрема, учинення ними насильницьких дій. До них слід відносити будь-які криміногенні явища в сферах економіки, політики, соціальних відносин, моральному стані сучасного суспільства. Саме такі недоліки продукують основну масу злочинів в країні, у тому числі вчинених різними соціальними групами, наприклад, такими як неповнолітні;

б) специфічні причини та умови, характерні, в першу чергу, для окремих злочинів, зокрема вбивствам, грабежам, розбоям. Це різні недоліки у виховній роботі з неповнолітніми в сім'ї, навчальних колективах, а також в організації їх дозвілля та запобіжній роботі з ними з боку правоохоронних органів.

в) особистісні недоліки самих неповнолітніх, які вчиняють насильницькі злочини, що визначають їх характер злочинної поведінки: низький рівень освіти та відсутність життєвого досвіду, будь-які відхилення у психіці, агресивність й жорсткість, пристрасть до спиртних напоїв та наркотиків тощо.

Список використаних джерел

1. Закон України від 07.12.2017 року № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» – zakon.rada.gov.ua.

2. Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 червня 2020 № 585.

3. Новели законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству: матеріали міжнародного круглого столу

(27 вересня 2019 року). Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. 184 с.

4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2019. 288 с.

Лобан Дмитро Вікторович,
аспірант кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

**ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ
ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ
НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ
НА ПАСАЖИРСЬКОМУ ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ
УКРАЇНИ**

Анотація. Висвітлено основні заходи, спрямовані на запобігання кримінальним правопорушенням, їх детермінації, що вчиняються проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також підвищення ефективності діяльності органів, що здійснюють протидію злочинності.

Ключові слова: профілактика кримінальних правопорушень, статева свобода, статева недоторканість, запобігання злочинності.

Summary: The main measures aimed at preventing criminal offenses, their determination, which are committed against the sexual freedom and sexual integrity of a person, as well as increasing the efficiency of the activities of the bodies that fight against crime, are highlighted.

Keywords: prevention of criminal offenses, sexual freedom, sexual integrity, crime prevention.

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Ст. 29 Основного Закону країни проголошує, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканість. У комплексі невід'ємних прав і свобод людини і громадянина важливе місце займає статева свобода, а всебічне забезпечення статевої недоторканості вважається виміром цивілізаційної зрілості суспільства, його здатності створити умови для гармонійного розвитку підростаючого покоління [1].

Закріплена у кримінальному законодавстві тієї чи іншої країни система статевих злочинів, маючи історично мінливий характер, визначається багатьма факторами, зокрема, усталеним у конкретному суспільстві укладом статевих відносин, існуючими традиціями і проголошеними пріоритетами правового захисту, зумовленими зокрема цивілізаційними та релігійними чинниками. Світові тенденції